

Boomvalk vestigt zich op masten

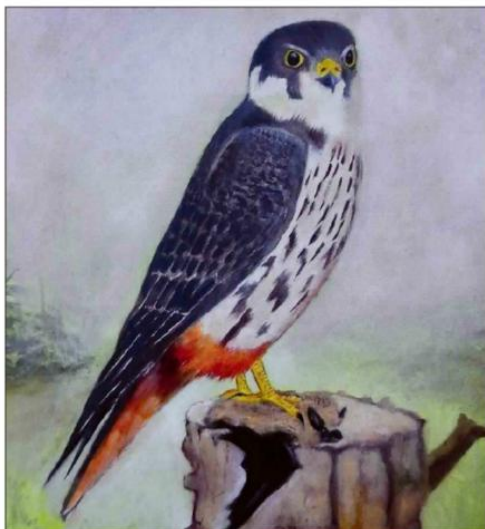
► Werkgroep Roofvogels Nederland floreert ongekend

De 25ste Landelijke Roofvogeldag werd onlangs in Meppel gehouden. Propvolle zaal Ogterop, honderden roofvogelaars die van heinde en ver naar het noorden waren gekomen. In periodiek De Takkeling 2019-1 van Werkgroep Roofvogels Nederland (WRN) bedankt Rob Bijlsma al die vrijwilligers die zich jarenlang inzetten voor het wel en wee van roofvogels.

Hero Moorlag

Met de toevoeging Noord-Nederland is de WRN in 1992 in Hoogeveen opgericht na verregaande vervolging van roofvogels. Roofvogelmoord was toen de enige reden actie te ondernemen. De Takkeling kent nu de 27ste jaargang. Vanaf 1996 legden vrijwilligers nestgegevens vast op nestkaarten. Bijlsma in De Takkeling: 'Het duizelt je als je bedenkt dat leden van onze werkgroep sinds 1996 ruim 77.000 nesten hebben opgespoord en op nestkaarten gezet. Een prestatie van belang, die niet alleen veel informatie uit de eerste hand oplevert, maar ook levensvreugde en sterke verhalen.' Tot op heden worden voorlichting over en bescherming van roofvogels nog steeds door vrijwilligers uitgevoerd.

De boomvalk stond op de roofvogeldag in de belangstelling. Prachtig valkje. Glanzend zwarte ogen, baardstreepje, rode broek en zwartgestreepte witte borst. De boomvalk heeft het bos verlaten, want zijn nest wordt geplunderd

Boomvalk. Let op zwarte ogen en rode broek.

Tekening Jan Brinkgrave ©

door haviken en buizerds. Aanvankelijk zocht hij nestgelegenheid in houtsingels, maar voelde zich daar blijkbaar ook niet veilig voor de grijpgrage klauwen van haviken. In zijn lezing met schitterende beelden 'Boomvalken op masten tussen Kraggenburg en Emmen', liet Arjen de Haan zien dat dit roofvogeltje zich vestigt op hoogspanningsmasten. Een boomvalk bouwt zelf geen nest, maar maakt gebruik van oude nesten van zwarte kraaien. Een sneaky roofvogel, moeilijk te vinden, maar De Haan had veel aan het boek De Boomvalk van Rob Bijlsma. Bij Emmen vond hij vijf

boomvalknesten op een rij in hoogspanningsmasten met een tussenruimte van drie kilometer. Medewerkers van Tennen kloten de masten in en maakten foto's. Jongen werden geringd met kleuringen, zodat ze later konden worden herkend. Boomvalken jagen op zwaluwen. Hun prooi bestaat uit gierzwaluw, boerenzwaluw, huiszwaluw, maar ook leeuwerik. Na aankomst uit het overwinteringsgebied in Afrika, eind maart begin april, mogen ze graag op libellen jagen. In de Kiersche Wijde jagen ze dan op smaragdlibellen.

Interimvoorzitter van de WRN

Hanneke Sevink liet zien dat boomvalken het vaak behoorlijk ingewikkeld maken. Eerst doen ze alsof ze in een oud kraaiennest willen gaan broeden, ze baltsen, maar vervolgens gebeurt er niets. Sevink: 'Vaak betreft het boomvalken in hun tweede kalenderjaar. Het is alsof ze haviken willen misleiden.' Tijdens het schijnbroeden maken ze meer geluid. Sevink vraagt zich af of het uiteindelijk broeden wordt gestaakt, omdat het paar niet voldoende voedsel kan aanslepen om een nest jongen groot te brengen. Meer onderzoek is noodzakelijk. Soms verdwijnt een paartje naar een andere locatie, wordt stiller en gaat alsnog broeden. Ervaren boomvalken maken dan gebruik van oude kraaiennesten in hoogspanningsmasten. In haar openingswoord vertelde Hanneke Sevink dat nog steeds de meeste slachtoffers onder roofvogels vallen door gif en jacht. Het blijkt moeilijk de politie zo ver te krijgen onderzoek te doen naar vergiftiging. Je moet net een diender treffen die zich voor roofvogels interesseert en intensief onderzoek wil uitvoeren. Het onderzoek van WRN'ers is gedegen. Infraroodcamera's, zenders en kleuringen worden ingezet om meer te weten te komen over een bepaalde roofvogel. Valentijn van Bergen liet het uiterst intensieve onderzoek zien naar rode vrouwen in Zwitserland. Jan van Diernen toonde aan dat wespeneieren naast 'gewone' wespen ook hoornaars eten en dat de mannetjes kikkers naar het nest brengen, zodat de jongen voldoende calcium binnen krijgen voor botgroei. Johan Krol liet zijn film zien van een buizerdnest met een zesling op Ameland. Twee vrouwtjes legden in hetzelfde nest zes eieren. Er vloegen vijf jongen uit.

Kwetsbare ijsvogel volledig aangewezen op visjes en larven

Ijsvogels zijn tot de verbeelding sprekende vogels. Wie voor het eerst een ijsvogel ziet kan zijn ogen niet geloven en denkt dat het een ontsnapte tropische vogel is. Dat kan ook haast niet anders met die felle kobaltblauwe veren op kop, rug, staart en bovenvleugels. Maar ook door de contrasterende roestbruine borst en onderkant van de vleugels. Een stevige snavel en vuurrode korte pootjes maken de ijsvogel compleet.

Anders dan zijn naam doet vermoeden, moet de ijsvogel niets van strenge winters hebben. Als standvogel hebben ze het bij strenge vorst zwaar. Het stapelvoedsel, vis, is dan gedurende lange tijd onbereikbaar onder een dikke laag ijs. Tijdens strenge winters krijgt de populatie gevoelige klappen. Een verlies van 80-95 procent is dan geen uitzondering.

Verspreid over de hele wereld komen er 87 soorten ijsvogels voor. In ons land en in vrijwel geheel Europa hebben we maar met één soort te maken, Alcedo atthis, zoals zijn Latijnse naam luidt. Opvallend is dat alle ijsvogels ter wereld direct

als ijsvogel herkenbaar zijn. Het silhouet is bij allemaal hetzelfde: gedrongen vogel met forse snavel en korte staart. Onze ijsvogel is met zijn lengte van 16-17 cm ongeveer zo groot als een spreeuw. De snavel van het mannetje is zwart, die van het vrouwtje iets rood (foto).

Geschiede broedplaatsen

Ijsvogels zijn afhankelijk van voldoende (kleine) vissen en waterinsecten, maar óók van geschikte broedplaatsen. Dat zijn steile oeverwanden of stevige wortelkluften van omgevallen bomen, waarin ze een nestgang graven. In de broedperiode, van maart tot augustus, zien we de volwassen ijsvogels bijna uitsluitend in de omgeving van hun nestplaatsen. Vanaf half mei zwermen de eerste jongen uit. Ze worden na enkele dagen door de ouders het broedgebied uitgejaagd. Die ouders zijn dan alweer bezig met hun tweede broedsel en beschouwen de jongen al snel als concurrenten en hebben er geen behoefte aan ze nog langer te voeren. De jongen moeten zelf leren vissen en een nieuw gebied

Vrouwtje ijsvogel op sluisdeur oude sluis Trasselst.

Hero Moorlag ©

gaan bezetten. Ijsvogelmannetjes proberen het hele jaar door hun territorium bezet te houden. De meeste jongen en ook vrouwtjes daarentegen trekken tegen de winter zuidwaarts richting België en Frankrijk. Vanuit oostelijke en noordelijke streken komen er dan bij ons juist weer ijsvogels hierheen. Meestal verdwijnen die buitenlandse ijsvogels weer aan het

begin van het volgende broedseizoen. De reden hiervoor is onder andere dat geschikte nestgelegenheid ontbreekt. Er zijn bijvoorbeeld onvoldoende kale, steile oeverdelen of wortelkluften waarin de ijsvogels een nestgang kunnen graven.

Sonja van der Meer, Stichting Het Drentse Landschap